

ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจขายตรง

: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เยาว์ ผู้มีวิชาชีพครูอาจารย์ และแพทย์

LEGAL PROBLEMS CONCERNING THE DETERMINATION OF QUALIFICATIONS OF THE INDEPENDENT DISTRIBUTORS IN THE DIRECT SALE BUSINESS : CASE STUDY OF MINORS, PROFESSIONAL TEACHERS AND MEDICAL DOCTORS*

ดร.ช้องนาง วิพพานุพงษ์**

อภัสรา สุทธิลักษณ์***

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายและปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจขายตรงในเรื่องการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระ ซึ่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 อันเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขายตรงนั้น ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุณสมบัติของผู้ที่เข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระ ทำให้ผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ นักเรียน นักศึกษาเข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระ โดยใช้หลักกฎหมายเรื่องการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เยาว์ และพบว่าอาชีพครูอาจารย์ และแพทย์เข้ามาเป็นผู้จำหน่ายอิสระได้ใช้อำนาจหน้าที่ความน่าเชื่อถือในทางวิชาชีพขายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการหรือชักชวนให้สมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระในสาขางานตนเองโดยที่ผู้รับบริการไม่เต็มใจ ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก

จากการศึกษากฎหมายพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าทั้งสองประเทศ

* บทความนี้เรียบเรียงมาจากสารนิพนธ์ เรื่องปัญหาการกำหนดคุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจขายตรง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เยาว์ ผู้มีวิชาชีพครูอาจารย์และแพทย์ ซึ่งได้ผ่านการสอบสารนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว

** ผู้ร่วมดำเนินการจัดทำสารนิพนธ์และที่ปรึกษาสารนิพนธ์

*** นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ได้มีการวางหลักเรื่องคุณสมบัติของผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจขายตรงเกี่ยวกับเรื่องอายุและอาชีพของผู้ที่จะเข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระไว้ชัดเจน

ดังนั้นผู้วิจัยเสนอแนะว่าประเทศไทยควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 โดยควรนำเอาหลักกฎหมายประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกาเรื่องการกำหนดคุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจขายตรงเรื่องอายุและอาชีพของผู้สมัคร รวมทั้งการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงที่ฝ่าฝืนมาเป็นแนวทางในประเทศไทย เพื่อให้ผู้เยาว์และผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองจากธุรกิจขายตรง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงดังกล่าวด้วย

คำสำคัญ

ปัญหากฎหมาย/คุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระ/ผู้จำหน่ายอิสระ/ธุรกิจขายตรง

ABSTRACT

This research aims to study legal measures and problems related to the Direct Sale Business on the ground of the qualification determinations of an independent sale applicant under the Direct Sale and Direct Marketing Act, B.E. 2545 as amended by the amendment (No.2) B.E. 2550 and the amendment (No.3) B.E. 2560 where related provisions for the Direct Sale Business do not contain articles for the qualification of an independent sale applicant. Thus, minors who are underage students can apply to become independent distributors by using the Laws of the Legal Act of Minors which may cause damages to those minors. In addition, it can be seen that professional teacher and doctors could become independent distributors using their professional credibility in order to sell or provide direct sale products or services to their consumers and many time these professional occupations may persuade their consumers to become an independent distributor under their service sector as well no matter whether where the recipients are reluctant or not .

According to the comparative study between the Direct Sale and Direct Marketing Act, B.E. 2545 as amended by the amendment (No.2) B.E. 2550 and the amendment (No.3) B.E. 2560, the Regulation On Direct Selling Administration 2005 of China and The Fair Labor Standards Act Of 1938, As Amended, Texas Child Labor Law and Texas Child Labor Law Amendmends, Florida Child Labor Law of United State of America, it appears that both comparative countries have provided clear qualifications of the independent distributors in direct sale businesses about age and occupation of those who apply to become independent distributors.

Therefore, the researcher suggests that the related laws of Thailand such as the Direct Sale and Direct Marketing Act, B.E. 2545 as amended by the amendment (No.2) B.E. 2550 and the amendment (No.3) B.E. 2560 should be revised by applying some idea and concept of the provisions of China and United State of America in order to determine the qualifications of the independent distributors in the direct sale businesses, especially about age and occupation of applicants. Moreover, penalties of these provisions should be provided for direct sales violators in Thailand in order to protect minors and consumers from joining the direct sales business and able to solve problems in Thailand properly in accordance with the objectives of the Direct Sale and Direct Marketing Act.

KEYWORDS

LEGAL PROBLEM / QUALIFICATION OF INDEPENDENT DISTRIBUTOR / INDEPENDENT DISTRIBUTOR / DIRECT SALE BUSINESS

บทนำ

ธุรกิจขายตรง เป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่เติบโตในประเทศไทยประมาณ 30 - 40 ปี ที่ผ่านมา โดยใช้วิธีการให้พนักงานขายทำการขายสินค้าและบริการโดยการขายแบบเคาะประตูบ้าน (Door To Door) เพื่อเสนอขายสินค้าและบริการให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งในยุคสมัยแรกเริ่มนั้นเป็นการขายตรงแบบขั้นเดียว (Single - Level Marketing: SLM) ซึ่ง มีสซิส พีเอฟพี แอลบี (Mrs. Persus

Foster Eames (P.F.E.) Albee) แห่งวินเชสเตอร์ รัฐนิวแฮมเชียร์ เป็นนักธุรกิจหญิงและเป็นสมาชิกคนแรกที่ริเริ่มระบบขายตรงของบริษัทเอวอน (Avon) ในการขายน้ำหอม ลิตเติ้ล ดอท เพอร์ฟิว (Little Dot Perfume) ให้กับเพื่อนบ้านจนมีผู้มาสมัครเป็นสมาชิกเป็นนักธุรกิจหญิงจำนวนมากจึงถือได้ว่าบริษัทเอวอน(Avon) เป็นบริษัทขายตรงรายแรกในการขายผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง และเป็นต้นแบบของการขายตรงแบบขั้นเดียว ทั้งนี้การขายตรงแบบขั้นเดียวได้เข้ามาทำตลาดในประเทศไทยโดยบริษัททัฟเพอร์แวร์ (ประเทศไทย) จำกัด (Tupperware Thailand Co.Ltd) เป็นผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เก็บอาหารแบบสูญญากาศที่ทำจากพลาสติกได้เป็นผู้นำวิธีการ Home Parry เข้ามาใช้เป็นครั้งแรก กล่าวคือ มีการเสนอการขาย ณ สถานที่ของผู้บริโภคและมีการสาธิตวิธีการใช้ผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภคได้ดู ต่อมาได้มีการพัฒนาระบบการประกอบธุรกิจขายตรงจากการขายตรงขั้นเดียวเป็นการขายตรงหลายชั้น (Multi - level marketing: MLM) ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระ (Independent Distributor) เพราะนอกจากผู้จำหน่ายอิสระจะมีรายได้จากการขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคแล้วยังสามารถสร้างทีมหรือองค์กรภายใต้สายงานของตน โดยการอบรมการสอนวิธีการขายหรือวิธีการสร้างทีมหรือองค์กรเพื่อให้กลุ่มคนภายในองค์กรหรือทีมงานของตนสร้างรายได้ ซึ่งหากบุคคลนั้นสร้างรายได้มากขึ้นจำนวนเท่าใด ผู้จำหน่ายอิสระซึ่งเป็นผู้สร้างทีมหรือองค์กรนั้นๆ ย่อมมีรายได้ตามไปด้วย โดยการจ่ายผลตอบแทนนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละบริษัท และต้องอยู่ในวิสัยที่สามารถจ่ายได้¹

รูปแบบการขายตรงเป็นการขายสินค้าหรือบริการในเชิงรุก ผู้บริโภคไม่สามารถตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการได้อย่างรอบคอบ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ตัวแทนขายตรง ผู้จำหน่ายอิสระอาจใช้กลยุทธ์การขายที่มีขอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการขู่เข็ญ หลอกลวง บังคับจิตใจ สร้างความรำคาญหรือการขายสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ พระราชบัญญัติขายตรงและการตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 จึงได้บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหลักเพื่อมิให้เสียเปรียบในการซื้อสินค้าหรือบริการ การศึกษาพบว่ารูปแบบการดำเนินธุรกิจขายตรงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ผู้จำหน่ายอิสระเน้นการขายสินค้าหรือบริการให้กับผู้บริโภคเป็นหลัก กลายเป็นผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ผู้จำหน่ายอิสระมุ่งเน้นการขายสินค้าหรือบริการและหากคนเข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระ การสร้างเครือข่าย สร้างสายงานจำนวนมากเพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้เป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นช่องทางให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ผู้จำหน่ายอิสระกลับมาหลอกลวงผู้ที่เข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจขายตรง

¹ สมาคมขายตรงไทย. (ม.ป.ป.). *ความเป็นมาของสมาคมการขายตรงไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.tdsa.org/content/1/1/\[2560,10 พฤศจิกายน\]](http://www.tdsa.org/content/1/1/[2560,10 พฤศจิกายน]).

ปัจจุบันเกิดปัญหาคือตามพระราชบัญญัติขายตรงและการตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องคุณสมบัติของผู้จำหน่ายอิสระเอาไว้ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง ผู้จำหน่ายอิสระมุ่งหาสมาชิกที่เป็นผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ นักเรียน นักศึกษาที่อยากมีรายได้ อยากมีธุรกิจเป็นของตัวเอง ซึ่งผู้เยาว์นั้นตามกฎหมายถือว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถและเป็นผู้ที่อ่อนด้อยสติปัญญาและร่างกาย ซึ่งการสมัครสมาชิกเป็นผู้จำหน่ายอิสระถือว่าการทำนิติกรรม ในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์นั้นกฎหมายได้จำกัดสิทธิบางประการจึงต้องนำบทบัญญัติกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องการทำนิติกรรมของผู้เยาว์มาบังคับใช้ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้เยาว์เป็น อย่างมาก และปัญหาอีกประการหนึ่งคือผู้มีวิชาชีพครูอาจารย์ และแพทย์อาศัยวิชาชีพของตนใช้ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ความน่าเชื่อถือในทางวิชาชีพเข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจขาย ตรงทำธุรกิจขายตรงแฝงในอาชีพหลัก โดยชักชวน ชักจูงให้ผู้ให้บริการจำต้องซื้อสินค้าหรือบริการ ด้วยความเกรงใจ เกรงกลัวว่าหากไปซื้อสินค้าหรือสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระแล้วผู้ให้บริการหรือ คนรอบข้างจะได้รับผลกระทบ ซึ่งเห็นได้ว่าครูอาจารย์ และแพทย์เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือปฏิบัติงานในหน่วยงานราชการ และมีการนำเสนอขายสินค้าหรือบริการในเวลาราชการนั้น ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ ขาดสมาธิในการทำงาน ในหน้าที่ของตนไม่สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ ของตนได้อย่างเต็มที่ และถือเป็นการเบียดบังเวลาราชการ ซึ่งย่อมส่งผลเสียหายต่อระบบราชการ โดยรวมได้ แม้วิชาชีพครูอาจารย์ และแพทย์จะมีบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องจรรยาบรรณของผู้มีวิชาชีพ มาบังคับใช้ก็ตามแต่บทบัญญัติดังกล่าวก็มิได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนว่าการประกอบธุรกิจขายตรงถือ ว่าเป็นการกระทำที่ผิดจรรยาบรรณวิชาชีพหรือไม่ อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวก็มิได้มีสภาพบังคับทาง กฎหมายแต่อย่างใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะทำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจ ขายตรง โดยทำการศึกษากรณีผู้เยาว์และผู้มีวิชาชีพครูอาจารย์และแพทย์ เพื่อนำมาพิจารณาหา แนวทางในการให้ความคุ้มครองและมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เยาว์และผู้บริโภค รวมทั้งมาตรการกำหนดคบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงที่ทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของ กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจขายตรง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ความหมาย ความเป็นมา วิวัฒนาการ แนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ ประกอบธุรกิจขายตรง

2. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติทางด้านอายุของผู้จำหน่ายอิสระของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติทางด้านอาชีพของผู้จำหน่ายอิสระของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง
4. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะทางออกที่เป็นไปได้เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติทางด้านอายุและอาชีพของผู้จำหน่ายอิสระของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง

วิธีดำเนินการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้จะใช้วิธีการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากหนังสือ ตำบทยกฎหมาย พระราชบัญญัติต่างๆ ตำราวิชาการบทความที่มีอยู่ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งการศึกษาข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต (Internet)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาถึงเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระพระราชบัญญัติขายตรง และตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 พบว่าพระราชบัญญัตินี้กล่าวไม่ได้กล่าวถึงเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระในเรื่องอายุและอาชีพเอาไว้ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างขึ้นทำให้บุคคลทุกประเภทสามารถเข้าสมัครเข้าเป็นผู้จำหน่ายอิสระได้

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 มิได้บัญญัติถึงคุณสมบัติเรื่องอายุและอาชีพของผู้ที่จะเข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระเอาไว้ ทำให้ผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นบุคคลที่อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์ และขาดการควบคุมสภาพจิตใจ ขาดความคิดไตร่ตรองจึงถือว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถ เพราะยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่อาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนได้ ทำให้ผู้เยาว์เข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระเป็นจำนวนมากประกอบกับปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงมุ่งเป้าหมายที่จะมาเข้าร่วมเครือข่ายที่เป็นผู้เยาว์คนรุ่นใหม่ที่ต้องการมีรายได้ จึงทำให้ผู้เยาว์ถูกผู้ประกอบการขายตรงเอารัดเอาเปรียบหรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เสียเปรียบ ผู้เยาว์ซึ่งไม่มีรายได้เป็นของตนเองและยังต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครองการหาเงินเพื่อมาสมัครสมาชิกในการเป็นผู้จำหน่ายอิสระ ผู้เยาว์อาจจะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้เงินมาในทางที่ผิดเพื่อแลกกับรายได้ที่คาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนซึ่งเป็นจำนวนมาก ทำให้สูญเสียทรัพย์สินส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคม

อีกทั้งจากการศึกษาพบว่าอาชีพครูอาจารย์ แพทย์ อาศัยช่องว่างจากตำแหน่งหน้าที่ แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง โดยอาศัยความเกรงใจ ความเกรงกลัว ความไว้เนื้อเชื่อใจของผู้มา ใช้บริการขายสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลนั้น โดยที่บุคคลนั้นไม่ได้เต็มใจในเวลาราชการขณะ ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งถือเป็นการเบียดบังเวลาราชการย่อมส่งผลเสียหายต่อระบบราชการหรือภาพลักษณ์ ของวิชาชีพได้ ทำให้ผู้มาใช้บริการได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน และในเรื่องมาตรการ บทลงโทษหากไม่มีการกำหนดบทลงโทษผู้ประกอบการขายตรงเอาไว้จะทำให้ผู้ประกอบการ ขายตรงไม่เกรงกลัวต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายและทำให้บทบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถบังคับใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีการฝ่าฝืนรับสมัครบุคคลที่มีคุณสมบัติต้องห้ามเป็นผู้จำหน่ายอิสระเข้า มาประกอบการขายตรง

อภิปรายผล

จากการศึกษาถึงเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระพระราชบัญญัติขายตรง และตลาดแบบตรง พ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 เห็นว่าตามพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นผู้ จำหน่ายอิสระในเรื่องอายุและอาชีพเอาไว้ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างขึ้น โดยบุคคลบางประเภทเข้าสมัคร เข้าเป็นผู้จำหน่ายอิสระแล้วก่อให้เกิดปัญหา ดังนี้

ประเด็นแรก วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้จำหน่าย อิสระเรื่องอายุ กล่าวคือพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 มิได้บัญญัติในเรื่องอายุของผู้จำหน่าย อิสระเอาไว้ ทำให้ผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นบุคคลที่อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์ และขาด การควบคุมสภาพจิตใจ ขาดความคิดไตร่ตรองจึงถือว่าเป็นผู้ห่อนความสามารถ เพราะยังไม่บรรลุนิติภาวะ การสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระและการดำเนินการซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายให้แก่ผู้บริโภค ในทางกฎหมายถือว่าเป็นการทำธุรกิจซึ่งเป็นการทำนิติกรรม ตามหลักทั่วไปนั้นผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจาก ศาลเสียก่อนจึงจะสามารถดำเนินธุรกิจขายตรงได้เสมือนผู้เยาว์เป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว² ปัญหาที่ ปรากฏคือ ผู้เยาว์มักจะสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระเพื่อดำเนินการทำธุรกิจขายตรงโดยไม่ได้รับความ ยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจากศาล กฎหมายบัญญัติว่านิติกรรมต่างๆที่ผู้เยาว์ได้กระทำลง ไปย่อมตกเป็นโมฆียกรรม³ แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติให้นิติกรรมเป็นโมฆียะก็ตามผู้เยาว์ย่อมได้รับ

² ไซยศ เหมะรัชตะ. (2561). *หลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 24-26.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 157.

ความเสียหายขึ้นแล้วเพราะกฎหมายถือว่ามีมาก่อนให้เกิดความเคลื่อนไหวแห่งสิทธิแล้ว นิติกรรมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจขายตรงถือว่ามีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้ตามกฎหมายจนกว่าผู้แทนโดยชอบธรรมจะมาทำการบอกล้างเพื่อให้นิติกรรมดังกล่าวเป็นโมฆะ⁴ และเมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียกรรม นิติกรรมที่เป็นโมฆียะให้ถือว่าเป็นโมฆะมาตั้งแต่เริ่มแรกเสมือนไม่เคยมีนิติกรรม⁵ ระหว่างผู้เยาว์กับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงในทางกฎหมายแต่อย่างใด ผู้เยาว์และผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องกลับคืนสู่ฐานะดั้งเดิม⁶ นิติกรรมที่ต่างฝ่ายต่างได้เอารักันมาเกิดการเคลื่อนไหวแห่งสิทธิต้องคืนให้แก่กันทั้งหมด หากผู้เยาว์ไม่สามารถส่งคืนสินค้าได้เพราะเหตุพ้นวิสัย ผู้เยาว์ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง และผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะต้องคืนเงินค่าสินค้า ค่าสมัครสมาชิก ค่าอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ค่าใช้จ่ายอื่นๆที่ผู้เยาว์ได้เสียไปคืนให้แก่ผู้เยาว์ ในทางปฏิบัติในความเป็นจริงการใช้สิทธิเรียกเงินคืนจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงเป็นไปได้ยาก เพราะผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะบ่ายเบี่ยงที่จะคืนเงินหรือให้ผู้จำหน่ายอิสระไปใช้สิทธิทางศาล ซึ่งการใช้สิทธิทางศาลมีความยุ่งยาก มีขั้นตอนที่ซับซ้อน ใช้เวลานาน เสียเวลาหรือมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่สูง ซึ่งตามกฎหมายประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการบัญญัติเรื่องการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่เข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระโดยบัญญัติห้ามมิให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งเป็นผู้เยาว์และนักเรียนเต็มเวลาประกอบธุรกิจขายตรง⁷ และประเทศสหรัฐอเมริกาในระดับสหพันธรัฐบัญญัติห้ามเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ขายสินค้าหรือเสนอขายสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลอื่น⁸ และกฎหมายในมลรัฐเท็กซัสห้ามเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ขายสินค้า เสนอขายสินค้าหรือ

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 175 และมาตรา 176.

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 176 วรรคแรก.

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 176 วรรคแรก.

⁷ Ministry of Commerce People's Republic of China. (2005). *Regulations on Direct Selling Administration*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://english.mofcom.gov.cn/article/zt_yearbook/lanmua/200804/20080405503301.shtml. [2561, 14 กุมภาพันธ์]

⁸ U.S. Wage and Hour Division. (n.d.). *The Fair Labor Standards Act Of 1938, As Amended*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.dol.gov/whd/regs/statutes/FairLaborStandAct.pdf>. [2561, 1 กรกฎาคม]

บริการให้แก่บุคคลอื่น⁹ และกรณีมลรัฐฟลอริดาได้บัญญัติห้ามเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ทำงานที่มีลักษณะการขายผลิตภัณฑ์ เสนอหรือขายผลิตภัณฑ์แบบ Door to Door¹⁰

ประเด็นที่สอง วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้จำหน่ายอิสระเรื่องอาชีพ จากการศึกษาพบว่าอาชีพครูอาจารย์ แพทย์ อาศัยช่องว่างจากตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองโดยอาศัยความเกรงใจ ความเกรงกลัว ความไว้นื้อเชื่อใจของผู้มาใช้บริการขายสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลนั้น โดยที่บุคคลนั้นไม่ได้เต็มใจในเวลาราชการขณะปฏิบัติหน้าที่ซึ่งถือเป็นการเบียดบังเวลาราชการย่อมส่งผลเสียหายต่อระบบราชการหรือภาพลักษณ์ของวิชาชีพได้ ทำให้ผู้มาใช้บริการได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพจึงต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องจริยธรรมของวิชาชีพครู อาจารย์หรือแพทย์มาบังคับใช้และตามกฎหมายว่าดังกล่าวนี้มิได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการประกอบธุรกิจขายตรงให้แก่ผู้ที่มารับบริการถือว่าเป็นความผิดวินัยหรือไม่ จึงต้องมีการตีความ วินิจฉัยวิเคราะห์ว่าการที่ครูอาจารย์ หรือแพทย์ประกอบธุรกิจขายตรงถือว่าเป็นผิดวินัยหรือไม่ ทำให้มีขั้นตอนหลายขั้นตอน ใช้ระยะเวลาานาน ซึ่งกฎหมายประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้จำหน่ายอิสระในเรื่องอาชีพไว้โดยเฉพาะ โดยบัญญัติห้ามมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพ ครู แพทย์ ประกอบธุรกิจขายตรง¹¹

ประเด็นที่สาม วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดบทลงโทษในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงรับสมัครผู้จำหน่ายอิสระฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการจำกัดคุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระมิได้มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติขายตรงและการตลาดแบบตรง จึงเห็นควรให้มีการบัญญัติบทลงโทษหากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงรับสมัครผู้จำหน่ายอิสระ โดยฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งในต่างประเทศนั้นเพื่อให้บทบัญญัติเรื่องการกำหนดคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงสามารถบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาพบว่าในต่างประเทศได้มีการกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน อาทิเช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการกำหนด ว่าหากบริษัทขายตรงทำการ

⁹ Texas Workforce Commission. (n.d.). *Summary of the Child Labor Law* . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.twc.state.tx.us/ui/lablaw/cllsum.html>[2561,19 กรกฎาคม]

¹⁰ Florida dbpr. (2016). *Child Labor Laws The State of Florida and the Federal Fair Labor Standards Act (FLSA)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.hr.fsu.edu/pdf/publications/compliance/childlaborlaw.pdf> [2561,19 กรกฎาคม]

¹¹ Ministry of Commerce People's Republic of China. (2005). *Regulations on Direct Selling Administration* . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://english.mofcom.gov.cn/article/zt_yearbook/lanmu/200804/20080405503301.shtml. [2561,14 กุมภาพันธ์]

คัดเลือกผู้จำหน่ายอิสระอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย บริษัทขายตรงจะต้องถูกปรับตั้งแต่ 30,000 ถึง 100,000 หยวน และหากเป็นกรณีร้ายแรงจะถูกปรับตั้งแต่ 100,000 ถึง 300,000 หยวน และถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจขายตรง¹² และในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้มีการกำหนดโทษไว้ อย่างชัดเจนและเป็นอัตราโทษปรับที่สูงอย่าง เช่น กฎหมายระดับสหพันธรัฐมีโทษสำหรับบุคคลที่ ฝ่าฝืนคือมีโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อการกระทำผิดหนึ่งคนและหากมีการกระทำผิด ซ้ำอีกหรือกระทำโดยเจตนาฝ่าฝืนบุคคลนั้นจะได้รับโทษปรับเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า¹³ หรือกฎหมาย รัฐที่กษัตริย์กำหนดบทลงโทษว่าหากบุคคลใดยินยอมให้เด็กเข้าทำงานโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของ กฎหมายจ้างแรงงานบุคคลนั้นจะต้องถูกปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา¹⁴ และรัฐ ฟลอริดาบุคคลใดฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับถึง 2,500 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ต่อการกระทำความผิดครั้ง แรกและหากพบการกระทำความผิดซ้ำอีกบุคคลนั้นจะต้องเสียค่าปรับอัตราสูงสุดถึง 11,000 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ต่อคนหรือต่อกรรมที่พบว่ามีการกระทำที่ละเมิดบทบัญญัติของกฎหมาย¹⁵

ข้อเสนอแนะ

คุณสมบัติการเป็นผู้จำหน่ายอิสระในการประกอบธุรกิจขายตรงถือว่ามีความสำคัญอย่าง ยิ่งสำหรับผู้จะเข้ามาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกหลอกลวงจากผู้ ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระคนอื่นๆที่หวังให้ผู้เยาว์หรือนักเรียนนักศึกษาที่ต้องการ มีรายได้เป็นของตนเองมาสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระในสายงานของตนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ รวมทั้งมีความสำคัญอย่างยิ่งหากวิชาชีพบางประเภทที่มีเกียรติมีความน่าเชื่อถือกับความใกล้ชิดกับ ประชาชนอย่างมากจะถูกจำกัดห้ามเป็นผู้จำหน่ายอิสระอันได้แก่ อาชีพครูอาจารย์และแพทย์ เพื่อ

¹² Ministr of Commerce People's Republic of China. (2005). *Regulations on Direct Selling Administration* . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://english.mofcom.gov.cn/article/zt_yearbook/lanmua/200804/20080405503301.shtml. [2561, 14 กุมภาพันธ์]

¹³ U.S. Wage and Hour Division. (n.d.). **The Fair Labor Standards Act Of 1938, As Amended 29 U.S.C 201, et seq; sec 216(d)** . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.dol.gov/whd/regs/statutes/FairLaborStandAct.pdf>. [2016:1/7]

¹⁴ Texas Workforce Commission. (n.d.). *Summary of the Child Labor Law* . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.twc.state.tx.us/ui/lablaw/cllsum.html> [2561, 19 กรกฎาคม]

¹⁵ Florida dbpr. (2016). *Child Labor Laws The State of Florida and the Federal Fair Labor Standards Act (FLSA)* . (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.hr.fsu.edu/pdf/publications/compliance/childlaborlaw.pdf> [2561, 19 กรกฎาคม]

คุ้มครองผู้ที่มาใช้บริการไม่ให้ตกเป็นเหยื่อในการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ ถูกบังคับหรือชักชวนให้ซื้อสินค้าหรือบริการหรือเข้าสมัครเป็นผู้จำหน่ายอิสระ

ผู้ศึกษาเห็นควรมีแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 โดยแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องคุณสมบัติผู้จำหน่ายอิสระเรื่องอายุและอาชีพและบทลงโทษ ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. ...

มาตรา... ห้ามผู้ประกอบการขายตรงรับสมาชิกที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้จำหน่ายอิสระ

- 1) ผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 20 ปีซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ
- 2) นักเรียน นักศึกษาเต็มเวลา
- 3) ครูอาจารย์และแพทย์

มาตรา... กรณีที่ผู้ประกอบการขายตรงรับสมัครผู้จำหน่ายอิสระอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายต้องถูกปรับตั้งแต่.....

กรณีร้ายแรงหรือเป็นการกระทำความผิดซ้ำอีกจะถูกปรับตั้งแต่..... และถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบการ

บรรณานุกรม

กฎหมาย

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ.2556

ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2549

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายที่สถาบันอุดมศึกษาพึงปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลจริยธรรมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2559

ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่3) พ.ศ.2553

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน. พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546

Florida Child Labor Law.

Regulation On Direct Selling Administration 2005 of china.

Texas Child Labor Law & Texas Child Labor Law Amendmends.

The Fair Labor Standards Act Of 1938.

The Federal Trade commission Act.

Trade Regulation Rule cooling off Period for Door to Door sale Trade Regulation Rule cooling off Period for Door to Door sale.

หนังสือ

ค่านาย อภิปรีชญาสกุล. (2560). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจค้าปลีก* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชชิ่ง

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2561). *หลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ:นิติธรรม

ธานี ปิติสุข. (2544). *แฟรนไชส์ เส้นทางใหม่ของการลงทุน* (พิมพ์ครั้งที่8). กรุงเทพฯ: นานามีบุ๊กส์
ประสงศ์ ประณีตผลกรัง. (2543). *การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ= Production and Operations Management*. กรุงเทพฯ: ธนัชชการพิมพ์

พีระพงษ์ กิติเวชโกลาวัฒน์. (2546). *แฟรนไชส์ ยุทธการโคลนนิ่งธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สยามศิลป์

ไพโรจน์ อารักษา. (2560). *คำอธิบายกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง* (พิมพ์ครั้งที่2).
กรุงเทพฯ: นิติธรรม

รัฐสิทธิ์ คุรุสุวรรณ. (2555). *หลักกฎหมายเอกชน* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุตร
ไพศาล

วลัย ชูธรรมชัย. (2557). *ขายตรงเงินล้าน*. กรุงเทพฯ: เกรด ไอเดีย

วิยุทธ์ ฉายะยันต์และสุนีย์ เลิศแสวงกิจ. (2543). *หลักเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วังอักษร

ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์. (2559). *คำอธิบายนิติกรรมสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่20). กรุงเทพฯ: วิทยุชน

สมชาติ กิจยรรยง. (2546). *ศิลปะการต้อนรับที่ประทับใจ*. กรุงเทพฯ: เอ็มไอที คอนซัลติ้ง

- สุดาวรรณ ทาโยธี. (2560). *เอกสารประกอบคำบรรยายการขายตรงและการค้าส่ง*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนนวมินทรา ฐทศกรงเทพฯ.
- สุพรรณณี อินทร์แก้ว. (2560). *การบริหารการค้าปลีก* (พิมพ์ครั้งที่4).กรุงเทพฯ: ธนาเพรส
- สมชาย รัตนชื้อสกุล. (2546). *พลิกกฎหมายเป็นกลยุทธ์ในธุรกิจเฟรนไชน์* (ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: สยามศิลป์การพิมพ์
- สมยศ นาวิการ. (2545). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ
- อัครวิทย์ สุมาวงศ์. (2555). *รวมคำบรรยายเล่ม1*.กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- อัครวิทย์ สุมาวงศ์. (2555). *รวมคำบรรยายเล่ม4*.กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- อนุสรณ์ สุขแสงทอง. (2556). *ข้อกำหนดวินัย ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนพ.ศ.2551*. กรุงเทพฯ.

บทความในวารสาร

- ศานิต ศรีสังข์. (2540). การทางกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคกับธุรกิจการขายสินค้าระบบการขายตรง. *วารสารสาธารณสุข*,16.

วิทยานิพนธ์

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2553). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว : ศึกษากรณีการรบกวนสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยธุรกิจขายตรง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- มนสิชา บุนนาค. (2556). *การกำหนดโทษทางเลือกกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิมิสร นองสุวรรณ. (2542). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจขายตรง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิกรณ์ ลิบน้อย. (2538). *มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หทัยภัทร อนันตะยา. (2551). *มาตรการลงโทษทางแพ่ง(Civil Penalty) : แนวคิดการลงโทษในความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์*. สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ข้อมูลสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

จรรยาณ์ สุธรรมสภา. (ม.ป.ป.). *พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://stouonline.stou.ac.th/courseware/courses/management/.../market%20module8.pdf>.

ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *ธุรกิจขายฝัน อวดรวย โชว์हरु*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.thairath.com>.

สมาคมขายตรงไทย. (ม.ป.ป.). *ความเป็นมาของสมาคมการขายตรงไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tdsa.org/content/1/1/>.

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ตลาดสมัยรัตนโกสินทร์*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://kanchanapisek.or.th>.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายนโยบายสถาบันอุดมศึกษาที่ปฏิบัติต่อนิสิตนักศึกษา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.mua.go.th>.

อเมซอน. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลการลงทุน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.cafe-amazon.com/Document/ข้อมูลการลงทุน.pdf>. Amatamlm's Weblog. (ม.ป.ป.). *ประวัติธุรกิจขายตรง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://amatamlm.wordpress.com/2008/04/06>.

BlogGang. (2560). *แพทย์ ขายตรง ขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ให้กับคนไข้ ขณะทำหน้าที่รักษา.. ผมว่ามันไม่ครับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=cmu2807&month=12-2010&date=19&group=27&gblog=9>.

Florida dbpr. (2016). *Child Labor Laws The State of Florida and the Federal Fair Labor Standards Act (FLSA)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u910/2017/hr-poster-fl-child-labor-2016.pdf>

Ministry of Commerce People's Republic of China. (2005). *Regulations on Direct Selling Administration*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://english.mofcom.gov.cn/article/zt_yearbook/lanmua/200804/20080405503301.shtml.

Rashane. (2553). *ความมหัศจรรย์แห่งธุรกิจเครือข่าย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://Archer>

business.blogspot.com/2010/09/blog-post_21.html.

Teenee. (2557). *ชาวเน็ตจวกและ คุมนัดประชุมผู้ประกอบการ หลอกไปฟังขายตรง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tnews.teenee.com/etc/113663.html>.

Texas Workforce Commission. (n.d.). *Summary of the Child Labor Law*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.twc.state.tx.us/ui/lablaw/cllsum.html>.

The Power Network. (2561). *จับตาขายตรงต่างชาติบุกไทยปลุกตลาดคืนรอบ4ปีคาดโตพุ่ง5%*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.thepowernetworknews.com/2018/04/23>.

United States Department of Labor. (n.d.). *Wage and Hour u.s.department of Labor,Wage and Hour Division*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.dol.gov/whd>

U.S. Wage and Hour Division. (n.d.). *The Fair Labor Standards ActOf 1938, As Amended29 U.S.C 201,et seq.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.dol.gov/whd/regs/statutes/FairLaborStandAct.pdf>.